

Назарова І.Я. Роль розподільчого балансу в інформаційному забезпеченні поділу підприємства / І.Я. Назарова // Актуальні проблеми розвитку економіки в умовах глобалізації / Матеріали Міжнародної науково-практичної конференції. – Тернопіль – Чортків, 26-27 квітня 2012 р. – Чортків:ЧІПБ, 2012. – С. 299-301.

УДК 657.336

**Назарова І.Я.**, к.е.н., ст. викладач  
кафедри обліку у виробничій сфері,  
Тернопільський національний  
економічний університет

## **РОЛЬ РОЗПОДІЛЬЧОГО БАЛАНСУ В ІНФОРМАЦІЙНОМУ ЗАБЕЗПЕЧЕННІ ПОДІЛУ ПІДПРИЄМСТВА**

Головним зведеним обліково-аналітичним документом, що супроводжує поділ підприємства чи виділ з нього окремих господарських одиниць, є розподільчий баланс. На жаль, ні у вітчизняному законодавстві, ні у зарубіжних нормативних актах з обліку та управління принципам формування розподільчого балансу не надається належної уваги. Допускаються й неточності у формулюванні самої категорії. Наприклад, у Господарському кодексі України цей документ кваліфікується як «роздільний акт», що є неоднозначним з розподільчим балансом, оскільки, терміни «роздільний» та «розподільчий» несуть різне змістове навантаження. З іншого боку, нелогічно називати цей документ актом, тому що він має традиційну форму балансу з його активом і пасивом, відповідними розділами та статтями. Разом з тим, немає єдності і між науковцями щодо формулювання та сутності розподільчого балансу, тому дане питання потребує подальшого дослідження.

Метою даної статті є теоретичне обґрунтування значення розподільчого балансу в інформаційному забезпеченні поділу підприємства.

На відміну від об'єднувального (зведеного, консолідованого) балансу, якому у вітчизняному обліковому законодавстві приділяється достатня увага,

є відповідні стандарти щодо об'єднання підприємств (П(С)БО 19) та складання консолідованої звітності (П(С)БО 20), реорганізація суб'єктів господарювання шляхом поділу чи виділу спеціальними нормативними актами не регламентується. Виключення може складати, хіба що, П(С)БО 27 «Необоротні активи, утримувані для продажу, та припинена діяльність». Відповідно до якого, на підприємстві може бути виділено операційно географічний чи господарський сегмент відокремленої частини діяльності з метою складання фінансової звітності, якщо активи, зобов'язання, доходи та витрати, безпосередньо пов'язані із зазначеною діяльністю, що припиняється. На підставі цього, при продажі чи ліквідації активів, без яких діяльність, що підлягає припиненню, надалі практично неможлива, такий сегмент діяльності у момент здійснення відповідних операцій має відділятися від іншої операційної діяльності в обліку та при складанні фінансової звітності. А це означає, що за розподільчим балансом мають бути відділені активи, зобов'язання, результати діяльності. Хоч такий баланс не можна вважати повноцінним, а сам факт відділення частини діяльності – реорганізацією шляхом виділу, оскільки відсутній розподіл статутного капіталу, немає правонаступництва тощо.

Реорганізаційний баланс, насамперед, є обліково-аналітичним засобом, прийомом з допомогою якого здійснюються трансформаційні перетворення, пов'язані з об'єднанням чи поділом майна, зобов'язань, капіталу підприємств, а також з його переходом до новоутворених структур у результаті набуття нового організаційно-правового статусу. З іншого боку, реорганізаційний баланс можна назвати моделлю фінансового звіту, на підставі якого визначається майновий та фінансовий стан:

- суб'єктів, що підлягають реорганізаційному перетворенню (заклучний баланс);
- новоутворених (реорганізованих) структур з метою забезпечення їх достовірною інформацією для продовження діяльності та управління господарськими процесами (вступний баланс).

Розподільчий баланс виступає невід'ємним елементом поділу підприємства. Згідно зі ст. 107 Цивільного кодексу України розподільчий баланс повинен містити положення про правонаступництво щодо усіх зобов'язань юридичної особи, що припиняє діяльність, усіх її кредиторів та боржників, включаючи зобов'язання, які оспоруються сторонами.

На думку В.Д. Новодворського, розподільчий баланс є набагато ширшим за формою та змістом поняттям, ніж звичайний бухгалтерський баланс. Він виділяє такі блоки інформації, що визначаються за розподільчим балансом [1, с. 32]:

а) загальна інформація про реорганізацію (повна назва юридичної особи, що підлягає реорганізації; організаційно-правова форма; вид реорганізації; правонаступництво);

б) розподільчий бухгалтерський баланс з визначенням складу активів, зобов'язань, власного капіталу реорганізованої юридичної особи, а також їх поділ між новоутвореними структурами;

в) пояснення до розподільчого балансу щодо окремих статей активів, зобов'язань, капіталу.

Як уже зазначалося, чинними нормативними актами не регламентується методика складання розподільчого балансу. Складається він, зазвичай, на підставі зведених даних бухгалтерського обліку за підписами головного бухгалтера та керівника. Крім цього, передача конкретних видів майна та зобов'язань новоутвореним структурам оформляється локальними актами за підписами відповідальних осіб, що передають і приймають цінності чи борги.

В економічній літературі зустрічаються окремі джерела, у яких визначається алгоритм складання такого балансу. Наприклад, Савицька Г.В. визначає таку послідовність формування розподільчого балансу [2, с.660]:

а) визначення часток кожного учасника у статутному капіталі підприємства, що підлягає поділу;

б) визначення чистих активів підприємства і права власників на них;

- в) складання розподільчого балансу;
- г) визначення чистих активів для кожного учасника поділеного суб'єкта, їх питома вага у загальних активах юридичної особи;
- д) визначення відхилень чистих активів за розподільчим балансом від їх розподілу у відповідності з установчими документами;
- е) регулювання процесу розподілу власності.

Бухгалтерський баланс, як основне джерело інформації про майновий та фінансовий стан підприємства, використовується у реорганізаційному процесі ще задовго до початку останнього. На підставі балансу та інших звітних форм встановлюється потреба чи необхідність реорганізаційних перетворень, що може бути зумовлено багатьма чинниками. Серед них незадовільний фінансовий стан та потреба в економічному оздоровленні, виділення окремих географічних (за територіальною ознакою) чи господарських (за видами продукції, робіт, послуг) сегментів діяльності, передкризовий стан, схильність до банкрутства, потреба в реструктуризації (продажі, ліквідації) окремих господарських одиниць, мінімізацію податкового навантаження на господарську одиницю. Зазначені висновки та реорганізаційні дії робляться на підставі аналізу та детального обґрунтування, немаловажну роль в якому відіграє баланс як зведений документ про майновий та фінансовий стан підприємства.

Після прийняття рішення вищим органом управління щодо поділу (виділу) суб'єкта господарювання бухгалтерський баланс служить відправною точкою для проведення управлінських дій, пов'язаних з поділом підприємства.

Висновки. Розподільчий баланс є основним джерелом інформації при реорганізації формі поділу. Він виступає не лише формою звітності, а й методом інформаційного забезпечення реорганізаційних процесів, і, відповідно, є зв'язуючою ланкою між реорганізованим суб'єктом та його правонаступником.

Література:

1. Новодворский В.Д. Формирование бухгалтерского баланса при реорганизации юридического лица / В.Д. Новодворский, Н.Н. Клинов // Бухгалтерский учет. – 2003. – № 20. – С. 32-36.
2. Савицька Г.В. Економічний аналіз діяльності підприємства: Навч. посіб. [3-є вид., випр. і доп.] / Г.В. Савицька. – К: Знання, 2007. – 668 с.